

ЗАМІЩАК Марія – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, Дрогобич, Україна, індекс 82100 (dpszammeri@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4559-1257>

ПРОЦЬ Андрій – аспірант 2 курсу спеціальність 053 «Психологія», Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, Дрогобич, Україна, індекс 82100

РОЗВИТОК МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА ЖИТТЄВОГО ШЛЯХУ

Анотація. *Мета статті полягає у визначенні психологічних особливостей розвитку мотиваційної сфери особистості.*

Методологія. *Аналізується проблема розвитку мотиваційної сфери особистості та базується на методах науково-теоретичного вивчення. Представлено основні аспекти мотивації, мотив як інтегральне явище, основний принцип особистісного підходу до мотивації, який підкреслює здатність людини усвідомлювати й регулювати власні мотиви, співвідносячи їх із довгостроковими цілями, що забезпечує стабільність і визначеність мотиваційного процесу.*

Наукова новизна. *Формування особистості значною мірою визначається розвитком її мотиваційної сфери, яка розвивається та вдосконалюється через активну взаємодію із суспільством. Мотиваційна сфера особистості складається під впливом соціального середовища та являє собою систему, що об'єднує як внутрішні, так і зовнішні спонукання до активності. Потреба – це внутрішній стан, що вимагає задоволення, тоді як мотив є активною формою її реалізації, яка включає когнітивний і ціннісний компоненти, забезпечуючи перетворюючу активність. Потреба виникає як сигнал порушеної рівноваги в системі організму або особистості. Мотив є результатом процесу мотивації та внутрішньою психологічною активністю особистості, яка організовує й планує діяльність і поведінку, спрямовану на задоволення потреби. Людина діє не просто заради досягнення результату, а для реалізації значущих для себе цінностей та ідеалів. Вони можуть виражатися у матеріальних чи духовних цілях, які набувають особливої ваги, наприклад, кар'єрний ріст, гармонійні стосунки або самореалізація в професії.*

Висновки. *Потреби не лише є основою виживання, а й виступають каталізатором особистісного розвитку. Вони формують мотиваційну основу для досягнення цілей, адаптації до середовища та вдосконалення. У структурі спрямованості особистості важливе місце займають усвідомлені мотиви поведінки, зокрема цілі, інтереси, ідеали та переконання. Їхня стійка ієрархія дозволяє прогнозувати загальний напрямок поведінки особистості у різних життєвих ситуаціях.*

Потреби, інтереси, ідеали та особисті цінності є складовими цілісної спрямованості особистості, яка, у свою чергу, є рушієм діяльності. Кожна людина має базову систему особистісних цінностей, яку прагне сформулювати, зберегти та вдосконалити. Однією з найважливіших таких цінностей є почуття власної гідності. Воно виявляється у поведінці під час спілкування з іншими людьми та залежить від їхніх очікувань і ставлення до особистості. Якщо почуттю власної гідності загрожує небезпека, людина сприймає ситуацію як потенційно загрозливу та може вдаватися до кардинальних рішень для її подолання.

Ключові слова: *потреба, мотивація, мотиваційна сфера, особистість, особистісні цінності, самоактуалізація.*

ZAMISHCHAK Mariia – Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Psychology, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24, Ivan Franko Str., Drohobych, Ukraine, postal code 82100 (dpszammeri@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4559-1257>

PROTS Andrii – Postgraduate Student in the specialty 053 Psychology, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24, Ivan Franko Str., Drohobych, Ukraine, postal code 82100

DEVELOPMENT OF THE MOTIVATIONAL SPHERE OF PERSONALITY AS A PSYCHOLOGICAL PROBLEM OF THE LIFE PATH

Abstract. *The purpose of the article is to determine the psychological features of the development of the motivational sphere of the personality.*

Methodology. *The problem of the development of the motivational sphere of the personality is analyzed and is based on the methods of scientific and theoretical study. The main aspects of motivation are presented, the motive as an integral phenomenon, the main principle of the personal approach to motivation, which emphasizes the ability of a person to realize and regulate his own motives, correlating them with long-term goals, which ensures the stability and certainty of the motivational process.*

Scientific novelty. *The formation of a personality is largely determined by the development of its motivational sphere, which develops and improves through active interaction with society. The motivational sphere of a personality is formed under the influence of the social environment and is a system that combines both internal and external incentives for activity. A need is an internal state that requires satisfaction, while a motive is an active form of its implementation, which includes cognitive and value components, providing transformative activity. A need arises as a signal of a disturbed balance in the system of an organism or personality. A motive is the result of the motivation process and the internal psychological activity of a personality that organizes and plans activities and behavior aimed at satisfying a need. A person acts not simply for the sake of achieving a result, but to realize values and ideals that are significant to him. They can be expressed in material or spiritual goals that acquire special importance, for example, career growth, harmonious relationships or self-realization in the profession.*

Conclusions. *Needs are not only the basis of survival, but also act as a catalyst for personal development. They form a motivational basis for achieving goals, adapting to the environment and improving. In the structure of the personality's orientation, an important place is occupied by conscious motives of behavior, in particular goals, interests, ideals and beliefs. Their stable hierarchy allows us to predict the general direction of the personality's behavior in various life situations.*

Needs, interests, ideals and personal values are components of the holistic orientation of the personality, which, in turn, is the driving force of activity. Each person has a basic system of personal values, which he seeks to form, preserve and improve. One of the most important of these values is a sense of self-esteem. It is manifested in behavior during communication with other people and depends on their expectations and attitude towards the individual. If a sense of self-esteem is threatened, a person perceives the situation as potentially threatening and may resort to radical decisions to overcome it.

Key words: *need, motivation, motivational sphere, personality, personal values, self-actualization.*

Постановка проблеми. Мотиваційна готовність є фундаментальною складовою професійної діяльності особистості. Вона включає інтеграцію знань, навичок та цінностей, що сприяє ефективній адаптації до професійної діяльності. Формування мотивації до професії дозволяє майбутнім фахівцям не лише засвоювати теоретичні основи, а й активно застосовувати отримані знання у практичній діяльності. Освітній процес у закладах вищої освіти має бути спрямований на розвиток мотиваційної готовності студентів, що може бути реалізовано через: 1) впровадження сучасних методик навчання; 2) використання інтерактивних форм навчання (дискусії, кейс-методи, рольові ігри); організацію практичної діяльності студентів у реальних умовах професійної взаємодії. Значну роль у формуванні мотивації відіграє можливість застосування накопичених знань у реальних професійних ситуаціях. Це дозволяє студентам

усвідомити цінність своєї професії та розвивати психологічну зрілість. Крім того, практичний досвід сприяє зміцненню впевненості у власних силах і стимулює подальше професійне зростання. Мотиваційна готовність також пов'язана з такими важливими аспектами, як професійна ідентичність та самоактуалізація. Визначення ключових мотиваційних факторів, що сприяють розвитку цих аспектів, є важливим завданням для дослідників у сфері психологічної освіти. Вивчення впливу різних психологічних умов на мотивацію студентів дозволяє розробляти ефективні методики підготовки майбутніх фахівців. Тому формування мотиваційної готовності майбутніх фахівців є необхідною умовою їхньої професійної успішності (Заміщак, Мисько, 2024).

Аналіз досліджень. Проблема розвитку мотиваційної сфери особистості висвітлюється в теоретичних концепціях (Вірна, 2003) та інших, що є важливими для розуміння її соціальної природи. Формування особистості значною мірою визначається розвитком її мотиваційної сфери, яка розвивається та вдосконалюється через активну взаємодію із суспільством. Мотиваційна сфера особистості складається під впливом соціального середовища та являє собою систему, що об'єднує як внутрішні, так і зовнішні спонукання до активності. Цей процес базується на інтеграції моральних цінностей та смислових утворень, які визначають поведінку, вибір і пріоритети людини. Основні аспекти мотивації включають: 1) мотиви виникають у відповідь на об'єктивізацію потреб у соціальному середовищі. Наприклад, прагнення до професійного успіху може бути зумовлене як внутрішніми переконаннями, так і суспільними очікуваннями; 2) мотиви не тільки спонукають до діяльності, а й надають їй особистісний сенс. Це означає, що людина діє не просто заради досягнення результату, а для реалізації значущих для себе цінностей та ідеалів. Вони можуть виражатися у матеріальних чи духовних цілях, які набувають особливої ваги, наприклад, кар'єрний ріст, гармонійні стосунки або самореалізація в професії.

Мета нашого дослідження полягає у психологічних особливостей розвитку мотиваційної сфери особистості.

Виклад основного матеріалу. Мотив формується на основі потреб та інтересів, які стають об'єктами потреб. У деяких випадках мотиви майже збігаються з потребами або мають мінімальні відмінності. При цьому особливий акцент робиться на усвідомленні таких спонукачів, як прагнення, бажання та цілі. Процес їхнього перетворення в мотив відбувається через усвідомлення, що надає їм регулюючу роль у поведінці. Сучасні дослідники пропонують розглядати мотив як інтегральне явище, що включає: 1) когнітивні функції – усвідомлення цілей, планування дій; 2) потребові функції – задоволення потреб через активну діяльність; 3) регуляторно-виконавчі функції – контроль і корекція поведінки. Така інтеграція дозволяє мотиву набувати системних властивостей, зокрема здатності до саморегуляції діяльності. Завдяки цьому мотив виступає не лише рушієм адаптації до навколишнього середовища, а й засобом його трансформації відповідно до особистих потреб та цінностей.

Потреба – це внутрішній стан, що вимагає задоволення, тоді як мотив є активною формою її реалізації, яка включає когнітивний і ціннісний компоненти, забезпечуючи перетворюючу активність. Потреба виникає як сигнал порушеної рівноваги в системі організму або особистості. Її задоволення має першочергове значення для цієї системи, а через неї – і для всього організму, що іноді відбувається за рахунок «інтересів» інших систем. Таким чином, потреба є частковим джерелом активності, слугуючи передумовою будь-якої діяльності. На відміну від потреби, мотив відображає стан цілісної структури особистості, враховуючи баланс усіх її систем, і виступає регулятором базових спонукачів. Зведення мотиву лише до ролі ініціатора активності є помилковим, оскільки його основна функція полягає не лише в енергетичному забезпеченні потреби, а й у селекції потребових збуджень та формуванні цілей діяльності. Як інтегральний і системний спонукач, мотив може не лише стимулювати, а й затримувати або санкціонувати задоволення актуальної потреби, узгоджуючи її реалізацію з інтересами всієї особистості. Він корелює задоволення потреби з теперішнім і майбутнім людини, підтримуючи її стійкість і адаптивність у змінних умовах життя. Таким чином, окрім спонукальної функції, мотив виконує оцінну, регуляторну та смислову роль, яка або пов'язана зі свідомістю, або ґрунтується в її сфері.

Мотиви формуються в процесі розвитку спонукальних сил особистості через її діяльність, набуття життєвого досвіду, соціалізацію та становлення як особистості. Таким чином, вони є результатом не лише внутрішніх психологічних процесів, а й впливу соціального середовища.

Мотиви виступають вищими формами спонукання та регуляції діяльності, забезпечуючи взаємодію людини з навколишнім світом. Вони інтегрують біологічні, психологічні, соціальні та духовні аспекти особистості, роблячи її цілісною. У цьому контексті мотив є комплексним спонукачем, що відображає сутність людини.

Мотив – це не просто джерело активності, а й механізм поведінки, що допомагає узгоджувати суперечливі потреби, підтримуючи цілісність особистісної активності. Такий підхід дозволяє краще зрозуміти, як людина формує життєві пріоритети та адаптується до змін у зовнішньому середовищі. Мотивація відіграє ключову роль у структурі особистості, пронизуючи всі її основні компоненти: спрямованість, характер, емоції, здібності, діяльність та психічні процеси. Відповідно до психологічних словників, мотиви – це система спонукань, що викликає активність організму і визначає її спрямованість. Вони можуть бути як усвідомленими, так і неусвідомленими психічними факторами, що впливають на поведінку й визначають її мету. У людини існує широкий спектр спонукань, таких як мотиви, потреби, інтереси, прагнення, цілі, потяги, мотиваційні диспозиції, ідеали тощо. Мотивація передбачає реалізацію потреб особистості відповідно до певних умов та обставин. Вона тісно пов'язана зі способом життя людини, що визначає формування та реалізацію її мотивів. Особистісний підхід до мотивації підкреслює здатність людини усвідомлювати й регулювати власні мотиви, співвідносячи їх із довгостроковими цілями, що забезпечує стабільність і визначеність мотиваційного процесу.

Мотивація в найширшому сенсі визначається як детермінація поведінки загалом. Як зазначав науковець, «мотивація – це опосередкована процесом її відображення суб'єктивна детермінація поведінки людини світом. Через свою мотивацію людина залучена до контексту дійсності» (Вірна, 2003).

У межах концептуальних положень психологічної теорії діяльності дослідник доходить висновку, що вихідна діяльність особистості є її реальною діяльністю. Це підкреслює нерозривний зв'язок між особистістю та діяльністю, а також роль діяльності в її розвитку. Психічний і духовний розвиток людини не лише виявляється, а й формується у процесі її діяльності – як практичної, так і теоретичної. Саме через діяльність відбувається самореалізація, становлення та розвиток особистості, зокрема її мотиваційної сфери.

Таким чином, усі мотиваційні утворення, незалежно від їхньої специфіки, поєднує активне, небайдуже та оцінне ставлення людини до різних аспектів навколишньої дійсності. При цьому джерелом такої пристрасності у відображенні є людські потреби, які відіграють ключову роль у формуванні мотивації. Як зазначають науковці, будь-яка діяльність людини ініціюється, підтримується та припиняється під впливом її потреб. Однак самі потреби не є безпосереднім стимулом до діяльності – вони лише відображаються у вигляді мотивів, які формуються у взаємодії із ситуаціями та умовами їхнього задоволення. Таким чином, мотив виступає конкретизацією потреби, визначаючи способи та умови її реалізації. Потреби усвідомлюються людиною через мотиви, які фактично відповідають на запитання про сенс і мету певної діяльності. Відповідно, науковці виділяють у мотивах дві основні функції: смислотворну та спонукальну (Фурман, 2008).

Мотиваційна сфера особистості є складною психічною структурою, яка виступає як ієрархізована та динамічна система. Вона включає взаємопов'язані потреби, мотиви та цілі, що формують певну систему підпорядкованих зв'язків.

Однією з важливих тенденцій мотиваційного розвитку є перенесення мотиваційних настанов на більш успішні види діяльності, що відповідають функціональним можливостям людини, як тим, що вже сформовані, так і тим, що ще розвиваються. Водночас позитивне мотиваційно-ціннісне ставлення до певної сфери діяльності (потреба, інтерес, ідеал), яке склалося за певних умов, може спричинити переключення функціонально-енергетичних ресурсів людини на ці види діяльності. Це відбувається незалежно від початкового рівня її підготовленості та сприяє поступовому розвитку відповідних здібностей. Мотивація та здібності взаємодіють таким чином, щоб узгоджуватися як за якісним змістом (цілі, цінності), так і за динамічними характеристиками (інтенсивність, витривалість). Наприклад, висока мотивація може компенсувати недостатній рівень здібностей, тоді як значні здібності можуть, у свою чергу, підсилювати мотивацію. Діяльність виступає ключовим посередником між мотивацією та здібностями, забезпечуючи їхню практичну реалізацію.

Мотивація визначає вибір діяльності та рівень зусиль, які людина готова докласти для її виконання. Вона включає якісний компонент (напрямки, цілі) та динамічний компонент (інтенсивність, енергія), що впливають на характер діяльності та її ефективність. Загальний зміст мотивації визначає тип обраної діяльності: наприклад, якщо людина мотивована до творчості, вона, швидше за все, надаватиме перевагу діяльності, що потребує креативного підходу.

Функціональні можливості та об'єктивні особливості діяльності конкретної людини впливають на реалізацію мотивації, її розвиток і адаптацію до реальних умов (наприклад, можливість або неможливість виконання певної діяльності, витрати енергії тощо). Розглянувши погляди вітчизняних дослідників на проблему мотивації, доцільно звернутися до наукових концепцій зарубіжних психологів. Зокрема, автори й послідовники організмичної теорії (К. Гольдштейн, А. Маслоу, К. Юнг, Г. Олпорт, К. Роджерс) наголошували, що людина мотивується не множинними мотивами, а насамперед одним головним – самоактуалізацією або самореалізацією. Самоактуалізація розглядається як творча тенденція людської природи, що є основою розвитку й самовдосконалення особистості. У сприятливих умовах цей процес сприяє формуванню гармонійної, цілісної особистості (Балл Г., 2003).

Герменевтичний підхід, який розвинувся паралельно з гуманістичною традицією, акцентує увагу на розумінні мотивів поведінки людини та її нормативно-ціннісних настанов. Його прихильники (П. Херст, Д. Вільсон, Л. Кольберг, А. Харріс) вважали, що саме через усвідомлення цих аспектів можна глибше зрозуміти людську діяльність та її взаємодію із соціальним контекстом.

Один із найвідоміших дослідників мотивації, Х. Хекхаузен, запропонував підхід, згідно з яким поведінка людини визначається її очікуваннями, оцінкою передбачуваних результатів своїх дій та їх віддалених наслідків. Важливим компонентом у цьому процесі є значущість, яку суб'єкт надає потенційним наслідкам, а ця значущість, у свою чергу, визначається його ціннісними диспозиціями, що й позначаються терміном «мотиви». У такому розумінні поняття «мотив» об'єднує широкий спектр психічних явищ: потреби, спонукання, потяги, схильності, прагнення тощо. Незважаючи на різницю між цими термінами, вони всі характеризують динамічний момент спрямованості дії на певний цільовий стан суб'єкта. Такий стан, незалежно від його специфіки, завжди містить у собі ціннісний аспект і є бажаним для людини.

Хайнц Хекхаузен зазначає, що мотиви відображають певні типи взаємозв'язку між особистістю та середовищем. Це означає, що кожному виду взаємодії відповідає певний мотив. Наприклад, мотив досягнення активізується в умовах конкуренції, а мотив безпеки – у ситуаціях загрози. Мотиви формуються в процесі індивідуального розвитку, стаючи відносно стабільними оцінними установками, що залежать від досвіду, виховання та соціального середовища. Люди відрізняються за силою та характером мотивів, маючи власну ієрархію, яка визначає їхні пріоритети в різних життєвих ситуаціях. Поведінка в певний момент часу визначається найсильнішими мотивами, які найближчі до досягнення мети. Якщо ціль стає недосяжною або змінюється ситуація, актуальність мотиву знижується, і на перший план виходить інший мотив. Він залишається активним, поки не буде досягнуто цільового стану або поки ситуація не зміниться настільки, що інший мотив стане домінуючим. Мотивація – це процес вибору та регуляції дій для досягнення конкретної мети відповідно до мотиву, який її підтримує, доки вона не буде реалізована або доки не зміняться обставини. Теорія Хекхаузена підкреслює динамічний характер мотивації, що виникає внаслідок взаємодії між внутрішніми мотивами та зовнішніми умовами. Вона пояснює, чому люди можуть поводитися по-різному в однакових ситуаціях, адже їхні ієрархії мотивів відрізняються.

Саме мотивація визначає, як і в якому напрямку будуть задіяні функціональні здібності людини. Вона також впливає на вибір між різними варіантами дій, способами сприйняття та мислення. Крім того, мотивація пояснює рівень інтенсивності та наполегливості, з якими людина виконує певну діяльність і прагне досягти результатів (Боднар, 2007).

Аналізуючи підходи до мотивів і мотивації в українській та зарубіжній психології, можна зробити висновок, що не існує єдиної точки зору щодо першопричин мотиваційної сфери. Зокрема, йдеться про психологічні утворення, які є основними рушійними силами особистісної активності. На нашу думку, основним джерелом такої активності є потреби. Тому доцільно розглянути їх як психологічне явище, що виступає фундаментом мотивації.

У психології поняття «потреба» має кілька трактувань. Найбільш доречним у контексті цього дослідження є визначення потреби як основного стимулу, що спонукає до дії. Потреба породжує потяг – внутрішній імпульс, який спрямовує людину на задоволення цієї потреби. Завдяки цьому потягу людина стає активною, змінюючи своє оточення або власний стан, аби досягти бажаного. Потреби надають життю цілеспрямованості, спонукаючи людину до певних дій або уникнення небажаних ситуацій, наприклад, небезпеки чи дискомфорту. Потреба є об'єктивним явищем, що залежить від зовнішнього середовища. Наприклад, потреба у воді виникає через фізіологічну необхідність підтримувати баланс рідини в організмі. Задоволення таких потреб є ключовою умовою нормального функціонування. Незадоволена потреба виступає рушієм активності: вона змушує людину діяти, шукати способи її реалізації, що сприяє розвитку навичок, формуванню поведінки та особистісному зростанню.

Таким чином, потреби не лише є основою виживання, а й виступають каталізатором особистісного розвитку. Вони формують мотиваційну основу для досягнення цілей, адаптації до середовища та вдосконалення.

Психологи зазначають, що вся людська активність спрямована на задоволення певних потреб, значну частину яких становлять духовні потреби. Коли людина усвідомлює ці потреби, вони набувають конкретного змісту й трансформуються в мотиви, які безпосередньо спонукають до діяльності, спрямованої на їхнє задоволення. Виходячи з визначення потреб, однією з ключових характеристик людини є її динамічна активність, яка відображає залежність від конкретних умов існування та спрямовує діяльність на подолання цієї залежності. У процесі такої діяльності людина не лише формує себе як особистість, а й змінює навколишнє середовище (Максименко, 2002).

Потреби мають пасивно-активний характер. З одного боку, вони ніби нав'язуються людині через умови її біосоціального існування та виникають унаслідок дефіциту в її нормальній життєдіяльності – соціальної чи біологічної. З іншого боку, потреби самі ж детермінують активність особистості, спрямовану на подолання цього дефіциту, що підкреслює їхню активну роль.

Таким чином, будь-яка потреба може стати мотивом поведінки лише тоді, коли вона перетворюється на мотив діяльності у взаємодії людини з навколишнім середовищем, а її задоволення поступово трансформується у звичку. Мотив може бути тотожним лише тій потребі, яка пройшла через етап мотивації, тобто коли її задоволення стало для людини звичним процесом. Якщо звична дія виконується автоматично, без видимої мотивації, і між потребою та дією встановлюється прямий зв'язок, етап мотивації набуває прихованого характеру.

Отже, можна стверджувати, що мотив є результатом процесу мотивації та внутрішньою психологічною активністю особистості, яка організовує й планує діяльність і поведінку, спрямовану на задоволення потреби.

У процесі мотивації потреба набуває однієї зі своїх ключових характеристик – предметності. На початковому етапі потреба ще не має чітко визначеного об'єкта задоволення. Її предметність формується поступово через виявлення потреби, а сприйнятий чи уявний об'єкт набуває функції, яка стимулює діяльність, перетворюючись на мотив. Таким чином, опредметнення потреби є процесом її трансформації у мотив діяльності.

Будь-яка дія ґрунтується на потребі, яка в психологічному аспекті проявляється через мотив. Він може реалізуватися в інтересах, прагненнях, переконаннях та настановах. Дослідження свідчать, що мотиваційна сфера складається не з ізольованих мотивів, а з їхньої взаємозалежної системи. Ці мотиви мають різний рівень значущості, що визначає їхню ієрархічну структуру. В основі цієї ієрархії лежать фізіологічні потреби, які забезпечують життєдіяльність організму та його виживання. Якщо вони не задоволені, всі зусилля спрямовуються саме на їхнє забезпечення. Однак, коли базові потреби задоволені, на перший план виходять потреби вищого рівня – безпеки (стабільності, захищеності, порядку, свободи від страху). Далі йдуть соціальні потреби – любов і прив'язаність.

Наступним рівнем виступає потреба в повазі, яка включає прагнення до компетентності, майстерності, репутації, визнання та гідності. Найвищий рівень у цій ієрархії – потреба в самоактуалізації. Особи, які досягли цього рівня, керуються не лише потребою у визнанні, а й прагнуть до реалізації своїх здібностей та потенціалу.

За концепцією А. Маслоу, модель мотивації застосовна насамперед до тих, хто ще не досяг самоактуалізації, оскільки люди, які знаходяться на цьому рівні, діють, керуючись внутрішньою потребою до самореалізації, а не зовнішніми чинниками.

Вітчизняні психологи, досліджуючи проблему мотивації, акцентують увагу на спрямованості особистості. Під цим поняттям вони розуміють такі особистісні утворення, які проявляються в тому, що: а) одна й та сама життєва ситуація спонукає різних людей ставити перед собою різні завдання; б) індивід формує стійку послідовність цілей, яка не залежить від випадкових змін обставин. Інакше кажучи, спрямованість особистості – це її внутрішній стрижень, що визначає ініціативну поведінку, яка виходить за межі реакцій на зовнішні впливи.

Науковці також виділяють домінуючу систему мотивів. Провідні мотиви впорядковують усю мотиваційну сферу людини, підпорядковуючи собі інші мотиви. Виникнення такої ієрархічної структури є передумовою стабільності особистості (Вірна, 2003).

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, у структурі спрямованості особистості важливе місце займають усвідомлені мотиви поведінки, зокрема цілі, інтереси, ідеали та переконання. Їхня стійка ієрархія дозволяє прогнозувати загальний напрямок поведінки особистості у різних життєвих ситуаціях.

Потреби, інтереси, ідеали та особисті цінності є складовими цілісної спрямованості особистості, яка, у свою чергу, є рушієм діяльності. Кожна людина має базову систему особистісних цінностей, яку прагне сформувати, зберегти та вдосконалити. Однією з найважливіших таких цінностей є почуття власної гідності. Воно виявляється у поведінці під час спілкування з іншими людьми та залежить від їхніх очікувань і ставлення до особистості. Якщо почуттю власної гідності загрожує небезпека, людина сприймає ситуацію як потенційно загрозову та може вдаватися до кардинальних рішень для її подолання.

Література

- Балл Г.О. Сучасний гуманізм і освіта: Соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти. Рівне.: “Ліста – М”, 2003. 128 с.
- Боднар М.Б. Етнопсихологічні особливості самоактуалізації студентської молоді: монографія. Кременець : ВЦ КОГП ім. Тараса Шевченка, 2007. 196 с.
- Вірна Ж. П. Мотиваційно-сміслова регуляція у професіоналізації психолога: монографія. Луцьк: РВВ “Вежа”, 2003. 320 с.
- Заміщак М. І., Мисько В. М. Психологічні особливості формування мотиваційної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності. Глобальний світ і Україна: сучасні виклики та пошук відповідей : матеріали її всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 31 жовт. 2024 р.) / [редкол.: Герасіна Л. М. (голова), Козловець М. А., Прудников В. А. та ін.]; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики ; харків. асоц. політологів. Харків : Право, 2024. С. 62–65.
- Максименко С. Д. Розвиток психіки в онтогенезі: [В 2 т.]. Моделювання психологічних новоутворень: генетичний аспект. 335 с.
- Фурман А.В. Ідея професійного методологування: Монографія. Ялта-Тернопіль, Економічна думка, 2008. 205 с.

References

- Ball, H.O. (2003). Suchasnyi humanizm i osvita: Sotsialno-filosofski ta psykholoho-pedahohichni aspekty [Modern humanism and education: Socio-philosophical and psychological-pedagogical aspects]. Rivne.: “Lista – M” [in Ukrainian].
- Bodnar, M.B. (2007). Etnopsykholohichni osoblyvosti samoaktualizatsii studentskoi molodi: monohrafiia [Ethnopsychological features of self-actualization of student youth: monograph]. Kremenets: VTs KOHPI im. Tarasa Shevchenka [in Ukrainian].
- Virna, Zh.P. (2003). Motyvatsiino-smyslova rehuliatsiia u profesionalizatsii psykholoha: monohrafiia [Motivational and semantic regulation in the professionalization of a psychologist: monograph]. Lutsk : RVV “Vezha” [in Ukrainian].
- Zamishchak, M. I., & Mysko, V.M. (2024). Psykholohichni osoblyvosti formuvannia motyvatsiinoi hotovnosti maibutnikh psykholohiv do profesiinoi diialnosti [Psychological features of the formation of motivational readiness of future psychologists for professional activity]. Hlobalnyi svit i ukraina: suchasni vyklyky ta poshuk vidpovidei : materialy ii vseukr. nauk.-prakt. konf. (m. Kharkiv, 31 zhovt. 2024 r.) / [redkol.: Herasina L. M. (holova), Kozlovets M. A., Prudnykov V. A. ta in.]; Analit. tsentr suchas. humanitarystyky ; kharkiv. asots. politolohiv. Kharkiv : Pravo. S. 62–65 [in Ukrainian].
- Maksymenko, S. D. (2002). Rozvytok psykhyky v ontogenezi [Development of the psyche in ontogenesis] : [V 2 t.]. K. : Forum. T. 2. Modeliuvannia psykholohichnykh novoutvoren: henetychnyi aspekt [in Ukrainian].
- Furman, A.V. (2008). Ideia profesiinoho metodolohuvannia: Monohrafiia [The Idea of Professional Methodology: Monograph]. Yalta-Ternopil, Ekonomichna dumka [in Ukrainian].